

Cyngor Sir CEREDIGION County Council

ADRODDIAD I'R:	Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
DYDDIAD:	21 Mehefin 2023
LLEOLIAD:	O bell drwy gyfrwng fideo-gynadledda
TEITL:	Ymateb Cyngor Sir Ceredigion i Adroddiadau'r Rheoleiddiwr a'r Arolygiaeth
PWRPAS YR ADRODDIAD:	Cyflwyno i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ymatebion y Cyngor i Adroddiadau'r Rheoleiddiwr a'r Arolygiaeth
ER:	Penderfyniad

Cyflwyniad

Mae'r Adroddiad hwn yn nodi ymatebion y Cyngor i Adroddiadau'r Rheoleiddiwr a'r Arolygiaeth a'r cynnydd a wnaed ynghylch y cynigion a'r argymhellion.

Mae dwy ran i'r Adroddiad hwn:

- a) Arolwg tracio'r Cyngor o gynigion y Rheoleiddiwr/ Arolygiaeth ar gyfer gwella ac argymhellion; a*
- b) Materion eraill sy'n ymwneud â'r Cyngor*

Y Sefyllfa Bresennol

a) Arolwg tracio'r Cyngor o gynigion y Rheoleiddiwr/ Arolygiaeth ar gyfer gwella ac argymhellion

- Ffurflenni Ymateb Rheolwyr y Cyngor 2022-23:
  - FYC - 'Amser am Newid' – Tlodi yng Nghymru - ffurflen ymateb rheolwyr i ddilyn (**Atodiad 1**)
  - FYC - 'Cyfle wedi'i golli' – Mentrau Cymdeithasol – ffurflen ymateb i ddilyn (**Atodiad 2**)
  - FYC – Llamu ymlaen – Adolygiad o Reoli'r Gweithlu'n Strategol (**Atodiad 3**)
  - FYC – Llamu Ymlaen – Adolygiad Rheoli Asedau'n Strategol (**Atodiad 4**)
  - FYC – Llythyr Ymholiadau archwilio – Ymateb yn Cymraeg (**Atodiad 5**)

b) Materion eraill sy'n ymwneud â'r Cyngor

ARGYMHELLIAD: Ystyried ymatebion y Cyngor i Adroddiadau'r Rheoleiddiwr a'r Arolygiaeth

Rheswm dros yr Argymhelliad: Rhoi gwybod i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio am adroddiadau, cynigion a'r gwaith sydd ar y gweill

Atodiadau:

- Atodiad 1** FYC - 'Amser am Newid' – Tlodi yng Nghymru - ffurflen ymateb rheolwyr i ddilyn
- Atodiad 2** FYC - 'Cyfle wedi'i gollu' – Mentrau Cymdeithasol – ffurflen ymateb i ddilyn
- Atodiad 3** FYC – Llamu ymlaen – Adolygiad o Reoli'r Gweithlu'n Strategol
- Atodiad 4** FYC – Llamu Ymlaen – Adolygiad Rheoli Asedau'n Strategol
- Atodiad 5** FYC – Llythyr Ymholiadau archwilio – Ymateb yn Cymraeg

Enw Cyswllt: Elin Prysor

Swydd: Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Gwasanaethau Cyfreithiol a Llywodraethu, a Swyddog Monitro

Dyddiad: 21/06/2023

Ffurflen Ymateb y Cyngor

Camau gweithredu gan y Cyngor wedi'u cynllunio mewn ymateb i'r argymhellion gan Archwilio Cymru

Cyngor: Cyngor Sir Ceredigion

Teitl yr adroddiad: 'Amser am Newid' – Tlodi yng Nghymru

Dyddiad cyhoeddi: Mehefin 2022

Cyfeirnod y ddogfen:

Cyf	Argymhelliad	Camau gweithredu gan y Cyngor wedi'u cynllunio mewn ymateb i argymhelliad gan Archwilio Cymru	Dyddiad targed ar gyfer cwblhau camau gweithredu	Swyddog cyfrifol
A1	Strategaeth genedlaethol a thargedau ar gyfer mynd i'r afael â thlodi a'i leddfu Ym Mharagraffau 2.8 – 2.12 rydym yn nodi nad oes targed penodol ar gyfer lleihau tlodi yng Nghymru ar hyn o bryd a bod angen diweddarau'r strategaeth Tlodi Plant bresennol. Rydym yn awgrymu bod	Amherthnasol gan fod yr argymhelliad ar gyfer Llywodraeth Cymru		

Cyf	Argymhelliad	Camau gweithredu gan y Cyngor wedi'u cynllunio mewn ymateb i argymhelliad gan Archwilio Cymru	Dyddiad targed ar gyfer cwblhau camau gweithredu	Swyddog cyfrifol
	Llywodraeth Cymru, wrth ddiweddarau ei strategaeth: • yn pennu camau gweithredu cenedlaethol CAMPUS; • yn sefydlu cyfres o fesurau perfformiad i farnu'r modd y'i cyflawnir a'i heffaith; • yn gosod targed ar gyfer mynd i'r afael â thlodi a'i leddfu; ac • yn mynd ati'n rheolaidd i gynnal gwerthusiad o berfformiad a chyhoeddi adroddiadau cyhoeddus			
A2	Strategaethau, targedau ac adroddiadau ar berfformiad lleol ar gyfer mynd i'r afael â thlodi a'i leddfu Ym Mharagraffau 2.13 – 2.23 a Pharagraffau 3.33 – 3.35 rydym yn amlygu bod cynghorau a phartneriaid wedi blaenoriaethu gwaith ar dlodi, ond bod y cymysgedd o ddulliau a thirwedd cyflawni gymhleth yn golygu bod uchelgeisiau, ffocws, camau gweithredu a blaenoriaethau'n	Mae mynd i'r afael â chaledi a thlodi yn thema drawsbynciol yng Nghynllun Llesiant Lleol 2023-28 BGC Ceredigion. Mae dangosfyrddau data Ceredigion yn darparu cyfres gadarn o ddangosyddion a mesurau sy'n gwella ein dealltwriaeth o dlodi yng Ngheredigion.		Alun Williams – Swyddog Arweiniol Corfforaethol Polisi, Perfformiad a Diogelu'r Cyhoedd

Cyf	Argymhelliad	Camau gweithredu gan y Cyngor wedi'u cynllunio mewn ymateb i argymhelliad gan Archwilio Cymru	Dyddiad targed ar gyfer cwblhau camau gweithredu	Swyddog cyfrifol
	amrywio'n eang. Rydym yn tynnu sylw at y ffaith bod gwerthuso gweithgarwch a'r modd yr adroddiad ar berfformiad hefyd yn amrywiol gyda llawer o fylchau. Rydym ni'n argymhell bod y cynghorau'n defnyddio eu Cynlluniau Llesiant i roi ffocws cynhwysfawr ar fynd i'r afael â thlodi i gydlynu eu hymdrechion, diwallu anghenion lleol a chefnogi'r targedau a'r camau gweithredu yn y cynllun cenedlaethol diwygiedig. Dylai hyn: • gynnwys camau gweithredu lleol CAMPUS gyda mwy o bwyslais ar atal; • cynnwys cynllun adnoddau manwl ar gyfer oes y strategaeth; • cael ei ddatblygu gydag ymwneud gan bartneriaid eraill yn y sector cyhoeddus, y trydydd sector, a'r rhai sydd â phrofiad o dlodi; • cynnwys set gadarn o ddangosyddion a mesurau canlyniadau cyson i gynyddu dealltwriaeth am dlodi yn lleol; a			

Cyf	Argymhelliad	Camau gweithredu gan y Cyngor wedi'u cynllunio mewn ymateb i argymhelliad gan Archwilio Cymru	Dyddiad targed ar gyfer cwblhau camau gweithredu	Swyddog cyfrifol
	• bod yn destun adroddiadau cyhoeddus blynyddol er mwyn gallu bod â golwg system gyfan ar dlodi'n lleol i helpu i wella'r broses gyflawni a chymorth.			
A3	Arweinyddiaeth ar yr agenda tlodi Ym Mharagraff 2.23 rydym yn nodi bod gan ychydig dros draean o'r cynghorau aelodau arweiniol a swyddogion arweiniol ar gyfer mynd i'r afael â thlodi. O ystyried pwysigrwydd arweinyddiaeth effeithiol i yrru'r agenda tlodi yn ei blaen a thorri seilos o fewn cynghorau a rhwng cyrff cyhoeddus, rydym yn argymhell bod pob cyngor yn dynodi aelod cabinet fel hyrwyddwr tlodi'r cyngor ac yn dynodi uwch swyddog i arwain a bod yn atebol am yr agenda wrthdlodi.	Mae'r Cynghorydd Elaine Evans wedi'i dynodi fel Hyrwyddwr Tlodi'r Cyngor a hi yw Is-gadeirydd is-grŵp tlodi'r BGC. Mae'r Cynghorydd Catrin Davies wedi'i dynodi'n Hyrwyddwr Cydraddoldeb y Cyngor ac mae'n cadeirio is-grŵp Tlodi'r BGC. Nid oes angen camau gweithredu pellach.		Alun Williams – Swyddog Arweiniol Corfforaethol Polisi, Perfformiad a Diogelu'r Cyhoedd
A4	Gwella effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd rhaglenni sy'n cael eu hariannu â grantiau Ym Mharagraffau 2.31 – 2.38 rydym yn nodi bod yr holl gynghorau'n	Amherthnasol gan fod yr argymhelliad ar gyfer Llywodraeth Cymru		

Cyf	Argymhelliad	Camau gweithredu gan y Cyngor wedi'u cynllunio mewn ymateb i argymhelliad gan Archwilio Cymru	Dyddiad targed ar gyfer cwblhau camau gweithredu	Swyddog cyfrifol
	ddibynnol ar grantiau ond bod gwendidau mewn rhaglenni'n golygu nad yw cyllid yn cael yr effaith y gallai ei chael. Er mwyn sicrhau bod cynghorau'n gallu manteisio i'r eithaf ar effaith cyllid a mynd i'r afael â'r problemau anos a hirsefydlog, rydym yn argymhell y dylai Llywodraeth Cymru: • ddarparu amserlenni hwy ar gyfer cyhoeddi a chael cynigion i'w gwneud yn bosibl cynllunio adnoddau'n well; • newid o gylchoedd cynigion blynyddol i ddyraniadau amflwyddyn; • ei gwneud yn bosibl gwario cyllid yn fwy hyblyg er mwyn osgoi pwyslais ar brosiectau cyflymach, yn hytrach nag ymyriadau sy'n cael mwy o effaith ac sy'n cymryd mwy o amser i'w sefydlu; • caniatáu i gynghorau gydgrynhoi cyllid i leihau biwrocratiaeth; • symleiddio prosesau ac amodau grant i leihau'r baich gweinyddol; a			

Cyf	Argymhelliad	Camau gweithredu gan y Cyngor wedi'u cynllunio mewn ymateb i argymhelliad gan Archwilio Cymru	Dyddiad targed ar gyfer cwblhau camau gweithredu	Swyddog cyfrifol
	chyfyngu i'r eithaf ar geisiadau am wybodaeth a deunyddiau ategol gan gynghorau.			
A5	Mapio profiadau i greu gwasanaethau cynhwysol i bobl mewn tlodi Ym Mharagraffau 3.2 – 3.6 rydym yn tynnu sylw at y ffaith bod pobl mewn tlodi yn aml mewn argyfwng, yn ymdrin â materion personol a materion sy'n llawn straen, ond maent yn aml yn ei chael hi'n anodd cael gafael ar gymorth gan gynghorau oherwydd y ffordd y caiff gwasanaethau eu dylunio a'u darparu. Rydym yn argymhell bod cynghorau'n gwella eu dealltwriaeth am 'brofiad personol' eu trigolion trwy eu cynnwys mewn modd ystyrion wrth wneud penderfyniadau gan 'fapio profiadau' a/neu ddefnyddio 'Comisiynau'r Gwirionedd am Dlodi' i adolygu a gwella hygyrchedd gwasanaethau'r cyngor a'r defnydd ohonynt.	Yn ddiweddar, mae'r Cyngor wedi mabwysiadu strategaeth ymgysylltu a chyfranogi newydd sy'n cydymffurfio â deddfwriaeth ac sy'n hyrwyddo a chefnogi arfer da. Mae'r Cyngor yn gwerthfawrogi profiad personol pobl mewn tlodi ac mae'n gweithio gyda'i bartneriaid trwy is-grŵp tlodi'r BGC i goladu profiad dinasyddion ar draws pob gwasanaeth, nid y Cyngor yn unig, er mwyn galluogi datblygu mentrau ar y cyd.		Alun Williams – Swyddog Arweiniol Corfforaethol Polisi, Perfformiad a Diogelu'r Cyhoedd

Cyf	Argymhelliad	Camau gweithredu gan y Cyngor wedi'u cynllunio mewn ymateb i argymhelliad gan Archwilio Cymru	Dyddiad targed ar gyfer cwblhau camau gweithredu	Swyddog cyfrifol
A6	Un dudalen lanio ar y wefan ar gyfer pobl sy'n chwilio am gymorth Ym Mharagraff 3.14 rydym yn tynnu sylw at yr anawsterau y mae pobl mewn tlodi yn eu hwynebu wrth geisio mynediad at wasanaethau ar-lein a digidol. Er mwyn sicrhau bod pobl yn gallu cael yr wybodaeth a'r cyngor y mae eu hangen arnynt, rydym yn argymhell bod cynghorau'n optimeiddio eu gwasanaethau digidol trwy greu un dudalen lanio ar eu gwefan sydd: • yn uniongyrchol hygyrch ar yr hafan; • yn darparu dolenni i'r holl wasanaethau a ddarperir gan y cyngor sy'n ymwneud â thlodi; ac • yn darparu gwybodaeth am waith partneriaid sy'n gallu cynorthwyo pobl mewn tlodi.	Mae tudalen Cymorth Costau Byw yn rhestru'r cymorth ariannol sydd ar gael i drigolion Ceredigion. Mae modd cael mynediad at y dudalen hon yn uniongyrchol o'n hafan. Fe'i diweddarwyd ddiwethaf ar 03/05/23.		Alun Williams – Swyddog Arweiniol Corfforaethol Polisi, Perfformiad a Diogelu'r Cyhoedd / Alan Morris – Swyddog Arweiniol Corfforaethol Cyswllt Cwsmeriaid a TGCh
A7	Symleiddio a gwella gwasanaethau ymgeisio a gwybodaeth i bobl mewn tlodi	Ar hyn o bryd rydym wrthi'n lansio gwefan Fy Nghyfrif, wedi'i hintegreiddio i'n system Custom CRM i weithredu fel y prif borth i wasanaethau'r cyngor. Mae Fy		Alan Morris Swyddog Arweiniol Corfforaethol Cyswllt Cwsmeriaid a TGCh

Cyf	Argymhelliad	Camau gweithredu gan y Cyngor wedi'u cynllunio mewn ymateb i argymhelliad gan Archwilio Cymru	Dyddiad targed ar gyfer cwblhau camau gweithredu	Swyddog cyfrifol
	Ym Mharagraffau 3.15 a 3.16 rydym yn nodi nad yw'r un cyngor wedi creu un porth i mewn i wasanaethau. O ganlyniad, mae'n rhaid i bobl gwblhau ffurflenni cais lluosog sy'n aml yn cofnodi'r un wybodaeth wrth wneud cais am wasanaethau tebyg. Rydym yn amlygu, er ei bod yn bwysig eu bod yn cydymffurfio â'r ddeddfwriaeth diogelu data berthnasol, bod angen i gynghorau hefyd rannu data er mwyn sicrhau bod dinasyddion yn cael gwasanaethau effeithlon ac effeithiol. Rydym yn argymhell y dylai cynghorau: • sefydlu safonau data a dull codio corfforaethol y mae pob gwasanaeth yn eu defnyddio ar gyfer eu data craidd; • cynnal archwiliad i ganfod pa ddata sy'n cael ei gadw gan wasanaethau a nodi unrhyw achosion o ddyblygu cofnodion a cheisiadau am wybodaeth; • creu cyfrif cwsmer integredig canolog fel porth i wasanaethau;	Nghyfrif yn dilysu hunaniaeth, a bydd yn gweithredu fel prif gofnod cwsmeriaid yr awdurdod. Wrth ddefnyddio Fy Nghyfrif ar ôl cofrestru, bydd data hysbys yn cael ei lenwi yn awtomatig ar unrhyw ffurflen sy'n cael ei chwblhau, ac mae'r systemau yn cefnogi cyfathrebu hawdd a diogel â'r dinesydd. Bydd angen ail-wneud llawer o brosesau busnes a ffurflenni a fydd yn cymryd amser ond mae'r cynnydd wedi bod yn dda. Rydym hefyd yn cynnal gwaith gwirio a dilysu data cadarn yn erbyn ôl-systemau i wella ansawdd data a byddwn yn defnyddio data'n effeithiol i'n helpu i ddeall sut i gefnogi'r dinesydd a'u cymuned yn well. Mae protocolau rhannu data yn cael eu hadolygu'n rheolaidd ac mae Aseidiadau o'r Effaith ar Breifatrwydd Data (DPIA) yn cael eu cynnal ar weithgareddau prosesu.		

Cyf	Argymhelliad	Camau gweithredu gan y Cyngor wedi'u cynllunio mewn ymateb i argymhelliad gan Archwilio Cymru	Dyddiad targed ar gyfer cwblhau camau gweithredu	Swyddog cyfrifol
	• cynnal archwiliad data i ddarparu hyfforddiant diweddarau i reolwyr gwasanaethau i sicrhau eu bod yn gwybod pryd y gallant ac na allant rannu data a pha ddata y gallant ac na allant ei rannu; ac • adolygu a diweddarau protocolau rhannu data er mwyn sicrhau eu bod yn cynorthwyo gwasanaethau i gyflawni eu cyfrifoldebau rhannu data.	Mae archwiliad data ar y gweill, ac mae tîm Rheoli Data Meistr canolog wedi'i greu ac mae'n cefnogi'r ffrwd waith gyfan hon. Mae safonau data a gydnabyddir gan y Llywodraeth wedi'u mabwysiadu lle bo hynny'n bosibl. Mae dogfennu'r holl ffynonellau data yn parhau ac yn ffurfio llyfrgell allweddol ar gyfer y timau Rheoli Data Meistr a Chymorth Systemau. Mae'r gwaith hwn yn heriol a bydd yn parhau.		
A8	Cydymffurfio â'r ddyletswydd economaidd-gymdeithasol Ym Mharagraffau 3.27 i 3.32 rydym yn nodi, er bod pob cyngor yn cynnal rhyw fath o asesiad i bennu effaith economaidd-gymdeithasol debygol dewisiadau a phenderfyniadau polisi, bod dulliau'n amrywio ac nad ydynt bob amser yn effeithiol. Rydym ni'n argymhell bod cynghorau yn adolygu eu	Mae ein hofferyn asesu effaith integredig yn cael ei adolygu ar hyn o bryd. Mae'r offeryn drafft yn ei gwneud yn ofynnol i swyddogion ystyried ymgysylltu â rhanddeiliaid, lliniaru effaith a monitro effaith y cynllun/polisi arfaethedig. Mae'r canllawiau cysylltiedig yn cynnwys data cyfrifiad 2021.		Alun Williams – Swyddog Arweiniol Corfforaethol Polisi, Perfformiad a Diogelu'r Cyhoedd

Cyf	Argymhelliad	Camau gweithredu gan y Cyngor wedi'u cynllunio mewn ymateb i argymhelliad gan Archwilio Cymru	Dyddiad targed ar gyfer cwblhau camau gweithredu	Swyddog cyfrifol
	hasesiadau effaith integredig neu ddogfennau cyfwerth er mwyn: • sicrhau eu bod yn defnyddio data perthnasol, cynhwysfawr a chyfredol (dim byd dros 12 mis oed) i ategu dadansoddiad; • sicrhau bod asesiadau effaith integredig yn casglu gwybodaeth am: - weithgarwch cynnwys sy'n nodi'r rhai y mae'r gwasanaeth wedi ymgysylltu â hwy wrth benderfynu ar ei bolisi strategol megis partneriaid, defnyddwyr gwasanaethau a'r rhai y mae'n cyd-gynhyrchu â hwy; - yr effaith gronnus/camau lliniaru i sicrhau bod yr asesiad yn ystyried materion yn eu crynswth a sut mae'n cysylltu ar draws gwasanaethau a ddarperir ar draws y cyngor; - sut y bydd y cyngor yn monitro ac yn gwerthuso'r			

Cyf	Argymhelliad	Camau gweithredu gan y Cyngor wedi'u cynllunio mewn ymateb i argymhelliad gan Archwilio Cymru	Dyddiad targed ar gyfer cwblhau camau gweithredu	Swyddog cyfrifol
	effaith ac yn cymryd camau cywiro; a - chynllun gweithredu sy'n nodi'r gweithgareddau y bydd y Cyngor yn eu cyflawni o ganlyniad i'r Aseiad Effaith Integredig.			

Ffurflen Ymateb y Cyngor

Camau gweithredu gan y Cyngor wedi'u cynllunio mewn ymateb i'r argymhellion gan Archwilio Cymru

Cyngor: Cyngor Sir Ceredigion

Teitl yr adroddiad: 'Cyfle wedi'i Gollu' – Mentrau Cymdeithasol

Dyddiad cyhoeddi: Rhagfyr 2022

Cyfeirnod y ddogfen:

Cyf	Argymhelliad	Camau gweithredu gan y Cyngor wedi'u cynllunio mewn ymateb i argymhelliad gan Archwilio Cymru	Dyddiad targed ar gyfer cwblhau camau gweithredu	Swyddog cyfrifol
A1	I gael y gorau o ariannu a'u gwaith gyda Mentrau Cymdeithasol mae angen i awdurdodau lleol sicrhau bod y trefniadau a'r systemau cywir ar waith. Rydym yn argymhell bod swyddogion awdurdodau lleol yn defnyddio'r rhestr wirio yn Atodiad 2 i:	Rhaid i ymagwedd y Cyngor fod yn un holistaidd a chydlynus. I'r diben hwn, rhaid i'r weledigaeth a geir yn y Strategaeth Gorfforaethol a'r Amcanion Llesiant yng nghyswllt hynny fod yr un mor berthnasol i bob maes gwasanaeth. Bydd y broses o nodi'r amcanion hyn yn cynnwys ystod o asiantaethau partner a	31/03/2024	Grŵp Arweiniol

Cyf	Argymhelliad	Camau gweithredu gan y Cyngor wedi'u cynllunio mewn ymateb i argymhelliad gan Archwilio Cymru	Dyddiad targed ar gyfer cwblhau camau gweithredu	Swyddog cyfrifol
	• hunanwerthuso ymgysylltiad, rheolaeth, perfformiad ac ymarfer cyfredol Mentrau Cymdeithasol; • nodi cyfleoedd i wella cydweithio; ac ymarfer; • drafftio ar y cyd a rhoi cynllun gweithredu ar waith gan nodi'n glir y ffrâm amser a'r cyfrifoldebau er mwyn mynd i'r afael â'r bylchau a'r gwendidau a nodir yn yr hunanwerthusaid.	sefydliadau ac yn galluogi trefniadau ac arferion cydweithio yn y dyfodol. I gyflawni hyn, bydd y Cyngor yn sicrhau y bydd dangosyddion perfformiad penodol yn mesur y buddion o gydweithredu ac arferion cydweithio. Rhaid i unrhyw gydweithredu a chydweithio ddangos gwerth ychwanegol i'r Cyngor a dinasyddion Ceredigion a chyd-fynd â gweledigaeth y Strategaeth Gorfforaethol. Cam Gweithredu 1: Gwerthusiad cynhwysfawr o'r trefniadau cyfredol ar gyfer mentrau cymdeithasol ar draws pob maes gwasanaeth a nodi unrhyw fylchau ar gyfer cydweithio (e.e. cludiant cymunedol) a chyfleoedd i gydweithredu. Byddai'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus yn gyfrwng allweddol i gyflawni'r dasg hon. Cam Gweithredu 2: Llunio Cytundebau Lefel Gwasanaeth priodol ar y cyd		

Cyf	Argymhelliad	Camau gweithredu gan y Cyngor wedi'u cynllunio mewn ymateb i argymhelliad gan Archwilio Cymru	Dyddiad targed ar gyfer cwblhau camau gweithredu	Swyddog cyfrifol
		gydag unrhyw sefydliad neu gorff parfner allanol a all gyflenwi gwasanaethau yn fwy effeithlon ac effeithiol nag y gall y Cyngor eu cyflawni yn annibynnol. Cam Gweithredu 3: Nodi mesurau perfformiad priodol a fydd yn dangos gwerth ychwanegol a gwerth am arian o unrhyw drefniant menter gymdeithasol.		
A2	I yrru gwelliant rydym yn argymhell bod yr awdurdod lleol yn: • cymeradwyo'n ffurfiol y Cynllun Gweithredu wedi'i gwblhau; • adrodd ar, monitro a gwerthuso perfformiad yn rheolaidd mewn cyfarfodydd craffu; ac • adolygu gweithredoedd a thargedau yng ngoleuni gwerthusiad ac asesiad yr awdurdod o'i berfformiad.	Bydd yr argymhellion hyn yn cael eu gweithredu ar gwblhau'r tasgau sy'n gysylltiedig ag A1 uchod.	31/03/2024	Grŵp Arweiniol
A3	I sicrhau bod yr awdurdod lleol yn cyflawni ei gyfrifoldebau A.16 i hyrwyddo Mentrau Cymdeithasol, rydym yn argymhell ei fod yn adrodd ar	Mae ein gweledigaeth yn ymestyn yn ehangach na'r Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant. Fodd bynnag, bydd data a gesglir gan Dîm Perfformiad	31/03/2024	Grŵp Arweiniol

Cyf	Argymhelliad	Camau gweithredu gan y Cyngor wedi'u cynllunio mewn ymateb i argymhelliad gan Archwilio Cymru	Dyddiad targed ar gyfer cwblhau camau gweithredu	Swyddog cyfrifol
	weithgarwch cyfredol a blaenoriaethau'r dyfodol yn dilyn y gwerthusiad o'i Gynllun Gweithredu gan gynnwys Adroddiad Blynyddol y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol.	Corfforaethol yr Awdurdod yn cael ei gynnwys yn Adroddiad Blynyddol y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol, ac felly'n cyflawni cyfrifoldebau Adran 16.		

Ffurflen Ymateb y Cyngor

Camau gweithredu gan y Cyngor wedi'u cynllunio mewn ymateb i'r argymhellion gan Archwilio Cymru

Cyngor: Cyngor Sir Ceredigion

Teitl yr adroddiad: Llamu Ymlaen – Adolygiad o Reoli'r Gweithlu'n Strategol

Dyddiad cyhoeddi: Mehefin 2022

Cyfeirnod y ddogfen: 2971A2022

Cyf	Argymhelliad	Camau gweithredu gan y Cyngor wedi'u cynllunio mewn ymateb i argymhelliad gan Archwilio Cymru	Dyddiad targed ar gyfer cwblhau camau gweithredu	Swyddog cyfrifol
A1	Gweledigaeth ar gyfer y gweithlu a chynllunio'r gweithlu Gallai gweledigaeth y Cyngor a'i drefniadau cynllunio a monitro ar gyfer y gweithlu gael eu cryfhau trwy: • ddiweddarau ei weledigaeth ar gyfer y gweithlu;	Mae Cynllun Strategol pum mlynedd o hyd ar gyfer y Gweithlu 2022 – 2027 ar y gweill ac yn cyd-fynd â'r weinyddiaeth newydd a'r Strategaeth Gorfforaethol. Hefyd bydd y broses yn cynnwys y canlynol: • Adolygu'r dull adrodd blynyddol ar gyfer cynlluniau strategol ar gyfer y	Medi/Hydref 2022 - Gwasanaethau i gwblhau Pecyn Cymorth Cynllunio'r Gweithlu yn Strategol Cwblhawyd Hydref 2022 Rhagfyr 2022 - Gweithredu	Geraint Edwards

Cyf	Argymhelliad	Camau gweithredu gan y Cyngor wedi'u cynllunio mewn ymateb i argymhelliad gan Archwilio Cymru	Dyddiad targed ar gyfer cwblhau camau gweithredu	Swyddog cyfrifol
	• eu hintegreiddio'n fwy eglur â'i broses Cynllunio Busnes flynyddol haen un; • adolygiad blynyddol o'i gynlluniau strategol ar gyfer y gweithlu; • datblygu darlun mwy cynhwysfawr o sgiliau a chymhwyseddau'r gweithlu; • dangos yn fwy eglur sut y mae'n defnyddio'r egwyddor datblygu cynaliadwy yn gyson i gefnogi'r gwaith o gynllunio'r gweithlu; a • Datblygu targedau ac amserlenni penodol ar gyfer mesurau llwyddiant ei Strategaeth Gweithio Hybrid	• gweithlu a'r integreiddio â'r broses cynllunio busnes • Adolygu'r Strategaeth Gweithio Hybrid gan gynnwys cyflwyno targedau ac amserlenni • Ymchwilio ar gyfer fframwaith cymhwysedd sgiliau a datblygu proses asesu'r gweithlu	targedau ac amserlenni'r Strategaeth Gweithio Hybrid Diwygiwyd yr amserlen – i'w gynnwys fel rhan o adolygiad Gweithio Hybrid. Medi 2023 Mawrth 2023 – drafftio a chymeradwyo Cynllun Strategol ar gyfer y Gweithlu 2022 – 2027 Drafftio wedi'i gwblhau ym mis Ebrill 2023; y dyddiad targed ar gyfer cymeradwyaeth lawn yw Medi 2023 Mawrth 2023 - Datblygu ac asesu fframwaith cymhwysedd sgiliau	

Cyf	Argymhelliad	Camau gweithredu gan y Cyngor wedi'u cynllunio mewn ymateb i argymhelliad gan Archwilio Cymru	Dyddiad targed ar gyfer cwblhau camau gweithredu	Swyddog cyfrifol
			Wedi'i gynnwys yn y Cynllun Strategol ar gyfer y Gweithlu. Y dyddiad targed diwygiedig yw Mawrth 2024	
A2	Meincnodi Dylai'r Cyngor fynd ati'n fwy fel rhan o'r drefn reolaidd i wneud gwaith meincnodi mewn perthynas â'r gweithlu er mwyn cryfhau ei drefniadau cynllunio busnes a hunanasesu	• Bydd y Cyngor yn adolygu ei fesurau meincnodi presennol a'i ddefnydd o ddata er mwyn llywio'r gwaith o baratoi cynlluniau a chynnig fframwaith ar gyfer gwella trefniadau hunanasesu yn y dyfodol	Mawrth 2023 Gweithio gydag awdurdodau lleol rhanbarthol i nodi meincnodi ar draws y sector. Y dyddiad targed diwygiedig yw Rhagfyr 2023.	Geraint Edwards

Council Response Form

Council action planned in response to the recommendations issued by Audit Wales

Council: Ceredigion County Council

Report title: Springing Forward – Review of Strategic Asset Management

Issue date: June 2022

Document reference: 2970A2022

Ref	Recommendation	Council action planned in response to recommendation issued by Audit Wales	Target date for completion of actions	Responsible officer
R1	Early engagement on key changes to asset use. The Council should ensure that it undertakes early engagement with Council Members, the wider Leadership Group, citizens and other stakeholders on the impact that key changes within its Hybrid Working Strategy will have on some of the Council's key assets, such as the offices at Penmorfa and the future	The Hybrid Strategy and Interim Hybrid Working Policy have been developed through significant engagement of the workforce. This has informed the New Ways of Working Group on current and expected patterns of working as well as the level and type of desk space required. As a result, Pilot Hybrid	September 2023 - The strategy and policy are due to be reviewed at the end of the 12-month trial. Feedback continues to be sought from staff.	RHP / New Ways of Working Group

Ref	Recommendation	Council action planned in response to recommendation issued by Audit Wales	Target date for completion of actions	Responsible officer
	plans for how citizens will access services.	Spaces have been set up to help monitor new approaches in practice. This will help gauge the level of space and opportunities for using space and delivering services differently. The next phase will involve engagement with a wide range of stakeholders including external partners and citizens to consider options and optimise use of the Council's assets.	An engagement survey seeking views from the public on the potential reuse of the buildings ended in January 2023. This along with discussions with stakeholders will help inform options for the future use of offices at the end of the trial.	
R2	Workforce vision and planning The Council's processes around its asset planning, monitoring and governance could be strengthened by: • refreshing its 2018 Service and Corporate Asset Management Plans, • ensuring that these reflect the current strategic long-term vision	It is recognised that improvements can be made to have a more strategic long-term vision and plan for its assets. It will do this through: • A refresh of the Council's Corporate Asset Management Plan. • A review of its asset management and asset	March 2024 – A review of arrangements for asset management and development was agreed by Cabinet in January 2023. Meeting of the Development	RHP / Development Group

Ref	Recommendation	Council action planned in response to recommendation issued by Audit Wales	Target date for completion of actions	Responsible officer
	for assets and that they are integrated into business planning; • developing robust plans to manage the risks identified by the 2019 condition survey; and • clearly articulating how it is using the Sustainable Development principle to shape future asset-focused strategies and plans.	development arrangements so that they are more strategic and streamlined. • The development of a 10 year capital programme for maintaining, improving and where appropriate disposing of Council assets.	Group have taken place since where a longer-term Development Programme is being prepared. This will include a longer term approach to Council assets.	
R3	Benchmarking The Council should develop and use further benchmarking data to: • more routinely support the development of its Corporate and Service Asset Management plan; and • strengthen its business planning and self-assessment arrangements.	The Council will review its use of data to inform the preparation of plans and provide a framework for improving arrangements in the future.	March 2024 – to develop benchmarking data as plans are drafted.	RHP / Development Group

1 Capital Quarter
Tyndall Street / Stryd Tyndall
Cardiff / Caerdydd
CF10 4BZ
Tel / Ffôn: 029 2032 0500
Fax / Ffacs: 029 2032 0600
Textphone / Ffôn testun: 029 2032 0660
info@audit.wales / post@archwilio.cymru
www.audit.wales / www.archwilio.cymru

Mr Duncan Hall
Corporate Lead Officer, Finance & Procurement,
Ceredigion County Council,
Canolfan Rheidol,
Rhodfa Padarn,
Llanbadarn Fawr,
Aberystwyth,
SY23 3UE.

Reference: Ceredigion CC 22-23

Date issued: 30 March 2023

Dear Duncan

Audit enquiries to those charged with governance and management

- The Auditor General's Statement of Responsibilities sets out that he is responsible for obtaining reasonable assurance that the financial statements taken as a whole are free from material misstatement, whether caused by fraud or error. It also sets out the respective responsibilities of auditors, management and those charged with governance.
- This letter formally seeks documented consideration and understanding on a number of governance areas that impact on our audit of your financial statements. These considerations are relevant to both the management of the Council and 'those charged with governance' (Governance & Audit Committee).

I have set out below the areas of governance on which I am seeking your views:

- Matters in relation to fraud
- Matters in relation to laws and regulations
- Matters in relation to related parties

The information you provide will inform our understanding of the Council and its business processes and support our work in providing an audit opinion on your 2022-23 financial statements.

I would be grateful if you could update the attached table in **Appendix 1** to **Appendix 3** for 2022-23.

The completed **Appendix 1** to **Appendix 3** should be formally considered and communicated to us on behalf of both management and those charged with governance by 30 June 2023. In the meantime, if you have queries, please contact Jason Blewitt on 07970737478 or jason.blewitt@audit.wales.

Yours sincerely

Derwyn Owen

Engagement Director

Appendix 1

Matters in relation to fraud

International Standard for Auditing (UK) 240 covers auditors' responsibilities relating to fraud in an audit of financial statements. This standard has been revised for 2022-23 audits.

The primary responsibility to prevent and detect fraud rests with both management and 'those charged with governance', which for the Council is the Governance & Audit Committee. Management, with the oversight of those charged with governance, should ensure there is a strong emphasis on fraud prevention and deterrence and create a culture of honest and ethical behaviour, reinforced by active oversight by those charged with governance.

As external auditors, we are responsible for obtaining reasonable assurance that the financial statements are free from material misstatement due to fraud or error. We are required to maintain professional scepticism throughout the audit, considering the potential for management override of controls.

What are we required to do?

As part of our risk assessment procedures, we are required to consider the risks of material misstatement due to fraud. This includes understanding the arrangements management has put in place in respect of fraud risks. The ISA views fraud as either:

- the intentional misappropriation of assets (cash, property, etc); or
- the intentional manipulation or misstatement of the financial statements.

We also need to understand how those charged with governance exercises oversight of management's processes. We are also required to make enquiries of both management and those charged with governance as to their knowledge of any actual, suspected or alleged fraud, management's process for identifying and responding to the risks, and the internal controls established to mitigate them.

Enquiries of management – in relation to financial reporting

Question	2022-23 Response
1. Are there any significant matters or events which have occurred during the year which could influence our audit approach or the Council's financial statements?	Dim hyd y gwyddom ni.
2. What are your general views on the entity's risk assessment process relating to financial reporting?	Mae'r broses yn gymesur ac yn ddigonol.
3. Are you aware of significant transactions that are outside the normal trading activities of the business?	Dim hyd y gwyddom ni.
4. Are you aware of any transactions, events or changes in circumstances that would cause impairments of non-current assets?	Dim hyd y gwyddom ni. Cyflwynwyd proses ychwanegol eleni er mwyn gofyn i bob Gwasanaeth fwrw golwg ar ei adeiladau rhag ofn bod amharu ar eu gwerth, ar ben gwaith arferol y gwasanaeth Ystadau.
5. Are you aware of any transactions, events and conditions (or changes in these) that may give rise to recognition or disclosure of significant accounting estimates that require significant judgement?	Dim hyd y gwyddom ni.

Enquiries of management – in relation to financial reporting

Question	2022-23 Response
6. Have there been any changes in accounting policies in relation to significant estimates?	Dim hyd y gwyddom ni.
7. Have there been any issues that may impact the preparation of the accounts identified so far?	Dim hyd y gwyddom ni.
8. Do you have knowledge of events or conditions beyond the period of the going concern assessment that may cast significant doubt on the entity's ability to continue as a going concern?	Dim hyd y gwyddom ni.

Enquiries of management – in relation to fraud

Question	Response
1. What is management's assessment of the risk that the financial statements may be materially misstated due to fraud? What is the nature, extent and frequency of management's assessment?	Aseswn fod hyn yn isel. Mae hyn oherwydd bod rheolaethau mewnol ar waith sydd wedi'u cynllunio i leihau'r risg o dwyll ariannol. Caiff y rheolaethau presennol eu hadolygu'n rheolaidd gan Archwilio Mewnol fel rhan o'u cynllun Archwilio blynyddol. Os canfyddir gwendidau newydd o ran rheoli mewnol, argymhellir camau gweithredu er mwyn adolygu a chryfhau'r rheolaethau hyn. Mae'r prosesau ar gyfer nodi ac ymateb i dwyll neu achosion tybiedig o dwyll yn cael eu disgrifio yn y 'Strategaeth ar Atal Twyll, Llygredd a Llwgwrwbrwyo (gan gynnwys Gwrthwyngalchu Arian)' sydd i'w gweld yma: http://www.ceredigion.gov.uk/eich-cyngor/strategaethau-cynllunio-a-pholisiau/twyll/ . Mae adroddiad cynnydd chwarterol ar Archwilio Mewnol yn cael ei adrodd i Bwyllgor Llywodraethu ac Archwilio'r Cyngor. Mae rheolwyr yn gyfrifol am reoli risgiau yn eu Gwasanaethau er mwyn atal twyll ac anghysonderau ac ati. Mae Archwilio Mewnol yn cynorthwyo'r Rheolwyr drwy gymryd agwedd ragweithiol drwy ymgysylltu â Gwasanaethau yn

Enquiries of management – in relation to fraud	
Question	Response
	gynnar, yn enwedig ar fentrau newydd neu gyda newidiadau mewn gwasanaethau. Mae rhan o hyn yn cynnwys chwarae rhan allweddol ym Mhanel Prosiectau Rheolaeth Gorfforaethol y Cyngor sy'n cefnogi prosiectau a mentrau newydd. Cynhelir sesiynau hyfforddi rheolaidd ac mae modiwl e-ddysgu ar Foeseg yn cael ei ddatblygu drwy'r tîm Dysgu a Datblygu. Mae Archwilio Mewnol hefyd yn cydlynu gwaith y Fenter Twyll Genedlaethol ac yn diweddarau'r staff perthnasol am rybuddion NAFN e.e. staff y gyflogres/credydwyr/grantiau. Mae'r achosion hanesyddol o dwyll yn isel, o ran eu gwerth a'u nifer. Ar hyn o bryd mae Archwilio Mewnol yn paratoi Asesiad newydd o Risg Twyll Ariannol ar draws y sefydliad, gan gyflwyno adroddiad i'r Grŵp Arweiniol erbyn diwedd mis Gorffennaf.
2. Do you have knowledge of any actual, suspected or alleged fraud affecting the audited body?	Yr achos nodedig diwethaf o dwyll ariannol oedd grant busnes COVID19 ym mis Mawrth 2020 lle gwnaed cais twyllodrus am grant o £25,000. Roedd hyn yn rhan o dwyll cenedlaethol ehangach yr

Enquiries of management – in relation to fraud	
Question	Response
	ymchwiliwyd iddo gan yr Heddlu ac yn y pen draw adenillwyd y cyfan namyn £2,060.
3. What is management's process for identifying and responding to the risks of fraud in the audited body, including any specific risks of fraud that management has identified or that have been brought to its attention?	Mae'r prosesau ar gyfer nodi ac ymateb i dwyll neu achosion tybiedig o dwyll yn cael disgrifio yn y 'Strategaeth ar Atal Twyll, Llygredd a Llwgrwobrwyo (gan gynnwys Gwrthwyngalchu Arian)' sydd i'w gweld yma: http://www.ceredigion.gov.uk/eich-cyngor/strategaethau-cynllunio-a-pholisiau/twyll/ .
4. What classes of transactions, account balances and disclosures have you identified as most at risk of fraud?	Ar hyn o bryd mae'r Cyngor yn diweddarau ei Asesiad o Risg Twyll Ariannol. Cyn cael canlyniad y gwaith hwn, y meysydd a ystyrir fel y risg uchaf (gan ystyried cyfuniad o debygolrwydd ac effaith debygol) yw: • Treth y Cyngor • Parcio i'r Anabl (Bathodynau Glas) • Cyfraddau busnes • Budd-dal Tai • Gofal Cymdeithasol i Oedolion • Yswiriant • Caffael a Thaliadau Credydwy

Enquiries of management – in relation to fraud	
Question	Response
	• Y Gyflogres • Adnoddau Dynol (gan gynnwys recriwtio a threuliau)
5. Are you aware of any whistleblowing or complaints by potential whistle blowers? If so, what has been the audited body's response?	Cafwyd cwynion Chwythu'r Chwiban yn ystod y flwyddyn ond dim un yn ymwneud â thwyll ariannol.
6. What is management's communication, if any, to those charged with governance regarding their processes for identifying and responding to risks of fraud?	Mae Archwilio Mewnol yn darparu adroddiad Gwrth-dwyll blynyddol i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio sy'n amlinellu dull a gwaith y gwasanaeth. Mae'r Gofrestr Risgiau Corfforaethol yn eitem safonol ar agenda'r Pwyllgor, sy'n cael ei diweddar'u rheolaidd gan y swyddogion cyfrifol. Mae'r Gofrestr Risgiau Corfforaethol yn eitem sefydlog ar agenda'r Grŵp Arweiniol, sy'n cael ei diweddar'u rheolaidd gan y swyddogion cyfrifol ac yn cael ei drafod a'i gytuno gan y Grŵp. Mae'r Prif Archwilydd Mewnol wedi cydweddu'r Strategaeth a'r Cynllun Archwilio Mewnol gyda blaenoriaethau a risgiau'r Cyngor (gan gynnwys Twyll) drwy flaenoriaethu gwaith sy'n ymwneud â

Enquiries of management – in relation to fraud	
Question	Response
	risgiau coch ar y Gofrestr Risgiau Corfforaethol, a risgiau mawr a nodwyd yn asesiad risg blynyddol y Prif Archwilydd Mewnol. Mae'r Prif Archwilydd Mewnol yn darparu i'r Pwyllgor Llywodraethu adroddiad cynnydd chwarterol ar y gwaith o gwblhau'r cynllun Archwilio Mewnol. Mae rheoli risg yn cael ei adolygu'n barhaus ac mae'n cynnwys ystyried Risgiau i Wasanaethau a sut mae'r rhain yn cydblethu â'r Risgiau Corfforaethol.
7. What is management's communication, if any, to employees regarding their views on business practices and ethical behaviour?	Mae Cod Ymddygiad ar waith ar gyfer Gweithwyr y Cyngor i sicrhau bod swyddogion yn ymwybodol o'r safonau ymddygiad a'r ymddygiad moesegol y mae'r Cyngor yn ei ddisgwyl o'i weithwyr. Mae hyn yn rhan o'r wybodaeth a dderbynnir gan staff newydd fel rhan o'r broses recriwtio a chynefino ac mae hefyd ar fewnwyd Cerinet y Cyngor. Mae'r Cod wedi cael ei adolygu'n ddiweddar. Mae nodiadau atgoffa ynghylch rhannau allweddol o'r Cod yn cael eu cynnwys yn rheolaidd wrth gyfathrebu â'r Staff (e.e. bwletinâu wythnosol i'r staff) yn enwedig o ran yr angen i ddatgan

Enquiries of management – in relation to fraud	
Question	Response
	lletygarwch / buddiant personol. Mae'n ofynnol yn ffurfiol i Brif Swyddogion ddiweddarau eu datganiadau bob blwyddyn. Mae'r Swyddog Monitro yn cyngori swyddogion unigol, yn ôl yr angen. Er mwyn gwahanu'r trefniant, mae datganiadau'r Swyddog Monitro yn cael eu hanfon at y Dirprwy Swyddog Monitro a'r rheolwr llinell. Gofynnir i'r Swyddog Monitro feddu ar dystysgrif ymarfer cyfreithiwr sy'n mynnu bod rheoliadau'r SRA yn cael eu dilyn. Mae datganiadau buddiant yn eitem agenda sefydlog ar gyfer cyfarfodydd y Grŵp Arweiniol a chyfarfodydd ffurfiol eraill megis Pwyllgorau a Byrddau Prosiect. Mae modiwl e-ddysgu Moeseg newydd yn cael ei ddatblygu ar hyn o bryd drwy'r tîm Dysgu a Datblygu, sy'n cynnwys cyfeiriadau amrywiol at dwyll. Mae gwaith ychwanegol wedi'i wneud eleni i gryfhau'r prosesau sy'n ymwneud â thrafodion partïon cysylltiedig, gan gynnwys datblygu e-ffurflen TG newydd. Anfonir cyfathrebiadau ychwanegol i egluro'r angen i ddatgan rôl Cyfarwyddwr, Ymddiriedolaethau a chynrychiolaeth

Enquiries of management – in relation to fraud	
Question	Response
	arall ar Fyrddau. Mae angen i bob Prif Swyddog a'r holl Aelodau lenwi ffurflen (gan gynnwys ffurflenni 'dim i'w ddatgan'). Gweler hefyd gwestiwn 3 yn Atodiad 3.

Enquiries of those charged with governance – in relation to fraud

1. Do you have any knowledge of actual, suspected or alleged fraud affecting the audited body?	Ni nodwyd yr un eitem o bwys.
2. What is your assessment of the risk of fraud within the audited body, including those risks that are specific to the audited body's business sector?	Aseswn fod hyn yn isel ar sail y rheolaethau mewnol sydd ar waith ar hyn o bryd a'r nifer fach o achosion hanesyddol. Ar hyn o bryd mae Archwilio Mewnol yn paratoi Asesiad o Risg Twyll ar draws y sefydliad a fydd yn dod â dull newydd a gwell o weithio i'r broses asesu. Disgwylir i'r adroddiad gael ei gyflwyno i'r Grŵp Arweiniol erbyn diwedd mis Gorffennaf
3. How do you exercise oversight of: • management's processes for identifying and responding to the risk of fraud in the audited body, and • the controls that management has established to mitigate these risks?	Mae'r Cyngor wedi sefydlu'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio i ymgymryd â'r oruchwyliaeth ofynnol, gyda swyddog penodedig yn ei swydd i gefnogi'r gwaith sy'n ymwneud â llywodraethu (Swyddog Llywodraethu). Mae'r Pwyllgor Llywodraethu yn cymeradwyo'r Strategaeth a'r Cynllun Archwilio Mewnol, Adroddiad Blynyddol ac Adroddiad Gwrth-Dwyll ac yn craffu ar y gofrestr risgiau corfforaethol ac adolygu'r fframwaith risg cyffredinol. Mae'r Prif Archwilydd Mewnol yn hysbysu ac yn diweddarau Cadeirydd y Pwyllgor Llywodraethu os canfyddir unrhyw faterion arwyddocaol yn ogystal â chyflwyno adroddiadau cynnydd chwarterol ffurfiol yn y Pwyllgor Llywodraethu

Enquiries of those charged with governance – in relation to fraud

i adrodd ar yr holl gamau rheoli nodedig a hanfodol a nodwyd mewn archwiliadau.

Mae'r Prif Archwilydd Mewnol wedi rhoi ar waith raglen o gamau gweithredu Rheoli sy'n dilyn i fyny ar y camau a weithredir gan reolwyr i liniaru risgiau. Crëwyd Adroddiad o Gamau Gweithredu Rheoli a bydd hwn yn cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor Llywodraethu bob 6 mis.

Mae'r Cyngor wedi sefydlu 'Strategaeth ar Atal Twyll, Llygredd a Llwgwrwobrwyo' (gan gynnwys Gwrthwyngalchu Arian) sy'n cael ei diweddarau, ei chyflwyno'n rheolaidd a'i chymeradwyo gan y Pwyllgor Llywodraethu a'r Cyngor Llawn.

Appendix 2

Matters in relation to laws and regulations

International Standard for Auditing (UK and Ireland) 250 covers auditors' responsibilities to consider the impact of laws and regulations in an audit of financial statements.

Management, with the oversight of those charged with governance, is responsible for ensuring that the Council's operations are conducted in accordance with laws and regulations, including compliance with those that determine the reported amounts and disclosures in the financial statements.

As external auditors, we are responsible for obtaining reasonable assurance that the financial statements are free from material misstatement due to fraud or error, taking into account the appropriate legal and regulatory framework. The ISA distinguishes two different categories of laws and regulations:

- laws and regulations that have a direct effect on determining material amounts and disclosures in the financial statements
- other laws and regulations where compliance may be fundamental to the continuance of operations, or to avoid material penalties

What are we required to do?

As part of our risk assessment procedures we are required to make enquiries of management and those charged with governance as to whether the Council is in compliance with relevant laws and regulations. Where we become aware of information of non-compliance or suspected non-compliance we need to gain an understanding of the non-compliance and the possible effect on the financial statements.

Enquiries of management – in relation to laws and regulations

Question	2022-23 Response
1. What are the policies and procedures in place to identify applicable legal and regulatory requirements to ensure compliance?	Darperir cyngor cyfreithiol proffesiynol gan Swyddog Monitro dynodedig y Cyngor a'r Gwasanaeth Llywodraethu a Chyfreithiol sy'n cyflogi staff proffesiynol cymwys a phrofiadol. Mae'r Swyddog Monitro yn cynnal cyfarfod rheolaidd gyda'r Swyddogion Statudol ar y cyd â'r Swyddog Adran 151 a'r Prif Weithredwr. Mae'r Swyddog Monitro (neu'r Dirprwy) yn mynychu pob cyfarfod o'r Cabinet, y Cyngor a'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio. Mae'r Swyddog Monitro yn rhan o uwch dîm rheoli'r Cyngor - Grŵp Arweiniol, sy'n cyfarfod yn wythnosol. Caiff hysbysiadau gan Lywodraeth Cymru neu sefydliadau eraill ynghylch deddfwriaeth a rheoliadau newydd eu dosbarthu i'r Grŵp Arweiniol a'u lledaenu'n ehangach fel y bo'n briodol.
2. Are you aware of any instances of non-compliance with laws or regulations? Is the entity on notice of any such possible instances of non-compliance?	Dim hyd y gwyddom ni, ar wahân i'r eithriad prin iawn o osod plentyn mewn lleoliad preswyl nad oedd yn cael ei reoleiddio, am reswm ymarferol brys iawn. Ar adegau bu gwrthdaro rhwng penderfyniad ffurfiol Llys a'r arferion gweithio arferol. Hysbyswyd AGC/CIW yn

Enquiries of management – in relation to laws and regulations

Question	2022-23 Response
	briodol ar bob cam o'r weithdrefn Gweithredu Heb Gofrestriad.
3. What policies and procedures are in place for identifying, evaluating and accounting for litigation claims and assessments?	Mae'r holl waith cyfreithiol yn cael ei gyfeirio drwy ddesg gymorth Gyfreithiol y Cyngor, yr un pwynt mynediad a rheolaeth, i'w ddyrannu wedyn i swyddog cyfreithiol penodol fel rhan o'r gwaith achos cyfreithiol arferol. Mae'r Swyddog Monitro hefyd yn anfon negeseuon cyfathrebu ffurfiol at holl aelodau'r Grŵp Arweiniol i sicrhau bod yr holl faterion ymglyfreitha wedi cael eu dwyn i sylw'r Swyddog Monitro a'r Gwasanaeth Cyfreithiol. Bydd y tîm Cyllid yn defnyddio'r wybodaeth hon er mwyn cyfrifyddu'n briodol ar gyfer y Datganiad Cyfrifon. Hefyd mae'r gwasanaeth yswiriant yn cael ei hysbysu os oes arwydd y bydd hawliad yn cael ei wneud yn erbyn y Cyngor. Hefyd mae protocol newydd wedi'i sefydlu rhwng y Gwasanaeth Cyllid a Chaffael a'r Gwasanaeth Cyfreithiol a Llywodraethu i sicrhau bod achosion cyfreithiol sy'n mynd rhagddynt yn weledol, er mwyn cynorthwyo gyda chyfrifyddu diwedd blwyddyn.

Enquiries of management – in relation to laws and regulations

Question	2022-23 Response
4. Have there been any examinations or inquiries performed by licensing, tax or other authorities/regulators?	Mae bargyfreithiwr allanol wedi'i benodi i ystyried cais am Faes Pentref a allai arwain at ymholiad cyhoeddus. Yn ogystal mae Ymholiad Cyffredinol ar COVID19 yn digwydd ledled y DU sydd â'r gallu i alw am dystiolaeth ar adegau penodol.
5. Are there any potential litigations or claims that would affect the financial statements?	Mae yna nifer fach o achosion Hawliau Dynol sy'n ymwneud â Gofal Cymdeithasol gydag Yswirwyr y Cyngor ar hyn o bryd. Gwneir darpariaeth ariannol briodol ar gyfer y rhain fel rhan o gwblhau'r Datganiad Cyfrifon. Mae yna achos Tir Halogedig o'r flwyddyn flaenorol sydd dal heb ddod i fwcwl. Gwneir darpariaeth ariannol briodol ar gyfer hwn fel rhan o gwblhau'r Datganiad Cyfrifon.
6. Have there been any reports from other regulatory bodies, such as HM Revenues and Customs which indicate non-compliance?	Dim hyd y gwyddom ni.

Enquiries of those charged with governance – in relation to laws and regulations

Question	2022-23 Response
1. Are you aware of any non-compliance with laws and regulations that may be expected to have a fundamental effect on the operations of the entity?	Dim hyd y gwyddom ni, ar wahân i'r wybodaeth a nodir yng Nghwestiwn 2 uchod.
2. How does the Governance & Audit Committee, in your role as those charged with governance, obtain assurance that all relevant laws and regulations have been complied with?	Ceir sicrwydd y cydymffurfir â'r holl gyfreithiau a rheoliadau perthnasol drwy'r cyngor proffesiynol a ddarperir gan Swyddogion Arweiniol Corfforaethol y Cyngor a gwybodaeth a phrofiad yr holl staff proffesiynol cymwys a'r uwch staff. Yn benodol, mae hyn yn ymwneud â'r Swyddogion Arweiniol Corfforaethol hynny sydd â swyddi statudol e.e. swyddog Adran 151, Swyddog Monitro, Pennaeth y Gwasanaethau Cyflogedig, Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol, Prif Swyddog Addysg. Mae'r Swyddogion hyn i gyd yn rhan o Grŵp Arweiniol

Enquiries of those charged with governance – in relation to laws and regulations

Question	2022-23 Response
	cyfunol y Cyngor sy'n cwrdd yn wythnosol. Mae ganddynt ddyletswyddau statudol amrywiol i adrodd a gweithredu os na chydymffurfir â'r deddfau a'r rheoliadau perthnasol. Mae polisi drws agored yn bodoli yn y Cyngor e.e. mae gan Gadeirydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio fynediad i'r Prif Archwilydd Mewnol, y Swyddog Monitro a'r swyddog Adran 151 pe bai'r angen yn codi y tu allan i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ffurfiol.

Enquiries of management – in relation to control environment and IT systems

Question	2022-23 Response
1. Have there been any changes to significant IT systems or applications in the period?	Mae meddalwedd graidd y Cyngor yn parhau i fod yn seiliedig ar Microsoft – Windows ac Office 365. Ar wahân i'r gwaith cynnal a chadw systemau ac uwchraddio cyffredinol arferol ar draws yr ystâd TG, ni fu newidiadau arwyddocaol i'r prif systemau craidd a

Enquiries of management – in relation to control environment and IT systems

Question	2022-23 Response
	ddefnyddir gan Gyllid (Civica Financials), Refeniw a Budd-daliadau (Academy), Gofal Cymdeithasol (WCCIS), Priffyrdd (Symology), ac Addysg (Canolfan Athrawon). Mae'r pecyn cyswllt cwsmeriaid mewnol (CLIC) wedi'i ailddatblygu ar sail sylfaen cod newydd ac mae Diogelu'r Cyhoedd wedi symud elfennau i IDOX Tascomi. Mae ein VM Hosts craidd, gweinyddwyr SQL, storio a teleffoni wedi cael eu disodli gan stac mwy modern. Cryfhawyd Seiber-ddiogelwch drwy symud i drwydded Microsoft E5, gosodiadau cryfach o ran Microsoft Defender, a gweithredu Microsoft Sentinel gan gynnig swyddogaeth SIEM. Gwellwyd y gwaith o reoli diweddariadau ('patsh') i hybu'r gwaith o reoli dyfeisiau'r defnyddwyr.

Enquiries of management – in relation to risk and governance

Question	2022-23 Response
1. How do you communicate to those charged with governance regarding business risks including fraud?	Darperir adroddiadau rheolaidd i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ynghylch Cofrestr Risgiau Corfforaethol y Cyngor i roi gwybodaeth a sicrwydd parhaus bod y risgiau a nodwyd gan uwch reolwyr yn cael eu rheoli a'u lliniaru'n briodol. Mae hyn yn atgyfnerthu rôl y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio o ddarparu sicrwydd annibynnol i'r Cyngor o ran rheoli'r Gofrestr Risgiau Corfforaethol yn briodol. Mae'r Prif Archwilydd Mewnol yn cynnal cyfarfodydd rheolaidd gyda Chadeirydd a Dirprwy Gadeirydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio i drafod y gwaith sy'n mynd rhagddo neu unrhyw bryderon ynghylch risgiau, gan gynnwys twyll. Mae'r holl waith archwilio ymatebol yn cael ei gyfleu i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio fel rhan o adroddiadau cynnydd chwarterol y Prif Archwilydd Mewnol. Felly rhestrir yn yr adroddiadau unrhyw waith gwrth-dwyll a wneir.
2. What is the allocation of responsibilities between those charged with governance and management?	Mae'r Gofrestr Risgiau Corfforaethol yn eitem agenda sefydlog yng nghyfarfodydd Uwch dîm rheoli'r Cyngor - y Grŵp Arweiniol. Maent yn ystyried ac yn trafod materion risg gan gynnwys eu statws, sgorio, lliniaru

Enquiries of management – in relation to risk and governance

Question	2022-23 Response
	ac a yw eitem yn Risg Gorfforaethol neu'n Risg i Wasanaeth. Mae rheoli risg yn cael ei adolygu'n barhaus ac mae'n cynnwys ystyried Risgiau i Wasanaethau a sut mae'r rhain yn cydblethu â'r Risgiau Corfforaethol. Rôl y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yw rhoi sicrwydd annibynnol bod risgiau'n cael eu nodi a'u rheoli'n briodol. Mae'r holl swyddogion statudol yn rhan o Grŵp Arweiniol y Cyngor sy'n cael ei arwain gan y Prif Weithredwr fel Pennaeth y Gwasanaeth Cyflogedig.
3. What procedures are in place to ensure the compliance and completeness of Governance reports?	Cefnogir gwaith y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio gan Swyddog Llywodraethu a Swyddog Gwasanaethau Democrataidd. Mae proses ffurfiol ar gyfer cyflwyno adroddiadau a chaiff pob adroddiad ei gymeradwyo gan uwch swyddog priodol cyn cael ei osod yn eitem ar yr agenda. Caiff yr holl argymhellion a gynhwysir yn adroddiadau Archwilio Cymru eu neilltuo yn unigol i Uwch Swyddog dynodedig i sicrhau atebolrwydd. Mae hyn yn rhan o'r adroddiadau i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.

Enquiries of management – in relation to risk and governance

Question	2022-23 Response
	Gwahoddir Archwilio Cymru i fynychu cyfarfodydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn ôl yr arfer.
4. What procedures are in place to ensure the compliance and completeness of Sustainability reports?	Mae gweithdrefnau wedi'u hymgorffori fel rhan o waith arferol y Cyngor a'r templedi adrodd safonol, ac maent yn cynnwys gofyniad i adrodd ar y Pum Ffordd o Weithio ar gyfer bodloni'r egwyddor Datblygu Cynaliadwy, lle bo goblygiadau polisi neu effaith ar ddefnyddwyr gwasanaethau. Mae ystyried Asesiad Effaith Integredig yn ofyniad ar gyfer holl adroddiadau'r Cabinet. Mae sicrwydd ar gael drwy'r gwasanaeth Polisi, Perfformiad a Diogelu'r Cyhoedd ac fel rhan o adroddiadau drafft y Cabinet sy'n cael eu cylchredeg. Mae'r Swyddog Arweiniol Corfforaethol ar gyfer y gwasanaeth Polisi, Perfformiad a Diogelu'r Cyhoedd yn adolygu p'un a roddwyd ystyriaeth briodol i Lesiant Cenedlaethau'r Dyfodol ac a oes angen cynnal Asesiad Effaith Integredig ai peidio, os nad oes un wedi'i gwblhau eisoes.

Appendix 3

Matters in relation to related parties

International Standard for Auditing (UK) 550 covers auditors' responsibilities relating to related party relationships and transactions. The nature of related party relationships and transactions may, in some circumstances, give rise to higher risks of material misstatement of the financial statements than transactions with unrelated parties.

Because related parties are not independent of each other, many financial reporting frameworks establish specific accounting and disclosure requirements for related party relationships, transactions and balances to enable users of the financial statements to understand their nature and actual or potential effects on the financial statements. An understanding of the entity's related party relationships and transactions is relevant to the auditor's evaluation of whether one or more fraud risk factors are present as required by ISA (UK and Ireland) 240, because fraud may be more easily committed through related parties.

What are we required to do?

As part of our risk assessment procedures, we are required to perform audit procedures to identify, assess and respond to the risks of material misstatement arising from the entity's failure to appropriately account for or disclose related party relationships, transactions or balances in accordance with the requirements of the framework.

Enquiries of management – in relation to related parties

Question	2022-23 Response
1. Have there been any changes to related parties from the prior year? If so, what is the identity of the related parties and the nature of those relationships? Confirm these have been disclosed to the auditor.	Do. Er enghraifft, mae yna nifer o gynghorwyr newydd ers yr etholiadau Llywodraeth Leol ym Mai, 2022. Cadarnhawn y byddwn yn datgelu yn briodol yn unol â gofynion y Cod Ymddygiad Cyfrifyddu.
2. What transactions have been entered into with related parties during the period? What is the purpose of these transactions? Confirm these have been disclosed to the auditor.	Bydd y nodyn datgelu arfaethedig ynghylch Partïon Cysylltiedig, a'r wybodaeth ategol, yn cael eu rhannu gydag Archwilio Cymru unwaith y byddant ar gael.
3. What controls are in place to identify, account for and disclose related party transactions and relationships?	Mae Cofrestr Buddiannau ffurfiol ar waith ac wedi'i hadolygu er mwyn llywio a bodloni'r gofyniad o ran datgelu. Mae'r Swyddog Monitro yn dal y Gofrestr o Ddatganiadau Buddiant y Swyddogion a'r Aelodau. Mae hyn yn cynnwys gofyn i Brif Swyddogion lenwi datganiad blynyddol (gan gynnwys gofyniad i nodi 'dim i'w ddatgan' os yw hynny'n berthnasol). Gofynnir i'r Aelodau i gyd lenwi ffurflen Cofrestru Buddiannau yn flynyddol a chyhoeddir y rhain ar wefan y Cyngor (gan gynnwys nodi 'dim i'w ddatgan' os yw hynny'n berthnasol).

Enquiries of management – in relation to related parties

Question	2022-23 Response
	Mae nodiadau atgoffa o rannau allweddol o'r Cod Ymddygiad yn cael eu cynnwys yn rheolaidd wrth gyfathrebu â'r Staff (e.e. bwletinâu wythnosol i'r staff) yn enwedig o ran yr angen i ddatgan lletygarwch / buddiant personol. Mae gwaith ychwanegol wedi'i wneud eleni i gryfhau'r prosesau sy'n ymwneud â thrafodion partïon cysylltiedig, gan gynnwys datblygu e-ffurflen TG newydd. Anfonir cyfathrebiadau ychwanegol i egluro'r angen i ddatgan rôl Cyfarwyddwr, Ymddiriedolaethau a chynrychiolaeth arall ar Fyrddau e.e. perthnasau agos. Mae archwiliad ychwanegol wedi'i gyflwyno i gymharu datganiadau buddiant yr Aelodau a'r Prif Swyddogion gyda gwybodaeth Tŷ'r Cwmnïau i sicrhau bod Cyfarwyddiaethau wedi'u datgan yn briodol. Hefyd mae system Taliadau Credydwy'r y Cyngor yn cael ei gwirio am unrhyw daliadau uniongyrchol eraill.
4. What controls are in place to authorise and approve significant transactions and arrangements: • with related parties, and	Cod Ymddygiad y Swyddogion a'r Aelodau ynghyd â hyfforddiant cysylltiedig a chyfathrebu ffurfiol parhaus ynglŷn â'r gofynion ar gyfer Swyddogion ac Aelodau. Mae cofrestr o Swyddogion sydd wedi eu hawdurdodi i lofnodi gyda therfynau penodedig yn cael ei chynnal ar

Enquiries of management – in relation to related parties

Question	2022-23 Response
• outside the normal course of business?	gyfer talu credydwyr ac archebion prynu, yn ogystal â'r Swyddogion hynny sydd wedi'u hawdurdodi i lofnodi hawliadau am grantiau a thrafodion banc. Nid yw aelodau'n awdurdodi nac yn cymeradwyo trafodion unigol. Mae datgelu buddiant yn eitem agenda sefydlog ar agendâu ffurfiol. Lle mae datgelu diddordeb yn creu gwrthdaro posib, codir y mater hwn gyda'r Swyddog Monitro a'r Swyddog Arweiniol Corfforaethol Pobl a Threfniadaeth a/neu'r swyddog Adran 151. Wedyn ceisir am gyngor priodol a roddir yn ôl i'r unigolyn dan sylw. Mae'r Swyddog Monitro a'r Swyddog Adran 151 yn cwrdd yn rheolaidd â'r Prif Weithredwr fel Pennaeth y gwasanaeth Cyflogedig a hynny y tu allan i gyfarfodydd arferol y Grŵp Arweiniol.

Enquiries of those charged with governance – in relation to related parties

Question	2022-23 Response
1. How does the Governance & Audit Committee, in its role as those charged with governance, exercise oversight of management's processes to identify, authorise, approve, account for and disclose related party transactions and relationships?	Mae'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn ystyried yn ffurfiol y Datganiad Cyfrifon, y Datganiad Llywodraethu Blynyddol ac Archwiliad Archwilio Cymru o'r adroddiad cyfrifon (ISA260) cyn i'r rhain gael eu cyflwyno i'r Cyngor Llawn i'w cymeradwyo. Dibynnir hefyd ar swyddogion Statudol a Swyddogion Proffesiynol eraill ynghyd ag Archwilio allanol.